

مطالعه مقایسه‌ای نقش انقلاب‌های اجتماعی

در تحولات نظام پوشاسک زنان

مورد مطالعه: انقلاب اسلامی ایران و انقلاب مارکسیستی چین

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۱۸

مجید اسدی فارسانی^۱، هایده زندی^۲

کد مقاله: ۷۷۱۳۹

چکیده

انقلاب‌ها با توجه به زیربنای فکری و اعتراضی شکل می‌گیرند که نمود آن تفکر در بخش‌های مختلف زندگی جامعه قبل مشاهده می‌باشد. بنابراین پوشاسک به عنوان یکی از مهم‌ترین نمودهای فرهنگی و زندگی اجتماعی از قابل توجه ترین مولفه‌هایی است که می‌توان تغییرات را در آن مشاهده نمود. از این رو دو تفکر دینی که نگاهی به موازین الهی دارد و تفکر مارکسیستی که نگرشی مادی و انسانی دارد به عنوان دو رویکرد اصلی در این پژوهش به عنوان نمونه‌های مطالعاتی در نظر گرفته شده اند که اولی در ایران و دومی در چین رخداده است. این دو رویکرد اساسی در انقلاب‌ها از جنبه‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی یا فرهنگی قابل بررسی هستند که چگونه بر نوع پوشش زنان نفوذ داشته است و آنها را دچار تحول نموده است. از این رو با استفاده از روش توصیفی تحلیلی با رویکردی کیفی و استفاده از منابع کتابخانه ای سعی بر آن شد تا چگونگی بازنمود این دو تحول انقلابی در لباس زنان مشاهده گردد. در نهایت نتایج حاصله نشان داد که نوع سادگی و فاصله از سرمایه داری و مدلگرایی مولفه‌های مشترک هر دو انقلاب در نظام پوشاسک زنان بود و توجه به برای برای کمونیست‌ها و از طرفی تطبیق با شریعت برای مسلمانان ملاک مورد توجه برای فرم پوشش زنان قلمداد گردید.

واژگان کلیدی: گفتمن، اسلام، کمونیست، پوشاسک زنان، ایران، چین.

۱- استادیار، گروه ارتباط تصویری، دانشکده هنر و علوم انسانی دانشگاه شهرکرد. (نویسنده مسؤول) majid.asadi@sku.ac.ir

۲- کارشناس ارشد طراحی پارچه و لباس و مدرس دانشگاه.

۱- مقدمه

انقلاب اسلامی ایران با رهبری مرجع دینی شاهد تغییراتی بنیادین در اساس و ارکان جامعه ایران شد که این تغییرات اساسا ریشه در رویکرد مذهبی داشت که همه زوایای جامعه نفی شده ایران دوره شاهنشاهی را تحت لوای خود قرار داد. به واسطهٔ آموزه‌های دینی و اسلامی، پوشش و پوشاندن بدن برای بانوان در اجتماع الزامی است. امام خمینی (ره) در ۱۳۵۷ میلادی در یک سخنرانی فرمودند: "وزارت خانه‌ی اسلامی نباید در آن معصیت باشد. در وزارت‌خانه‌های اسلامی نباید زن‌ها لخت بیایند؛ زن‌ها بروند، اما با حجاب باشند. مانع ندارد بروند کار بکنند، لکن با حجاب شرعی باشند". (رمضانی، ۱۳۸۶: ۲۶۷) با انقلاب فرهنگی، دانشگاه‌ها برای ایجاد دگرگونی در بنیاد نظام آموزشی و دست زدن به یک انقلاب وسیع که بر مبنای اصالت‌ها و ارزش‌ها و حقایق انقلاب اسلامی استوار باشد تعطیل شدند و لزوم رعایت حجاب برای بانوان کارمند در ادارات و مدارس و همچنین در اماكن عمومي شكل قانوني به خود گرفت. اما در انقلاب چين شاهد تغیيراتي بنويادي در جامعه اي هستيم که اساس اين تغييرات هر چند بر پايه‌ی يك جنبش مردمي (دهقاني) شكل گرفت، اما جنبشي بود که در آن انقلابيون خواهان يكسان سازي جامعه و پرهيز از هرگونه تعبيض طبقاتي شدند. حرکتی که با رهبری مائو آغاز و به پيروزی رسيد. به واسطه اين تغييرات که اساس آن حذف هر گونه تعبيض در سطح جامعه و تقسيم ثروت در ميان همه‌ی اقوام آن بوده، ساده زيسني در سر لوجه امور قرار مي گيرد. به واسطه اى همين نگرش ماركسىستى، پوشش که يكى از مظاهر قوى در فرهنگ جامعه به سمت ساده گرايى پيش رفت، لباس‌های گشاد و پرچين و ش肯 و مملو از تزئينات امپراطورى منچو که بسيار فاخر و گران قيمت بودند، آرام آرام دربستر جامعه به دست فراموشى سپرده مى شوند. در اين جنبش عظيم، زن و مرد در کنار هم برای رسيدن به آزادى و پرابری تلاش کردن و برای رسيدن به آنچه که آنرا حق خود مى انگاشتند از هيج فعالiteٰ فرو گذاري ننمودند. در اين بين به واسطهٔ قرار گرفتن در شرایط خاص به لحظه موقعیت منقلب شده اجتماع، نوع فعالیت‌های فيزيکي و ..... ساده پوشى لازمه پوشش بانوان مبارز چيني مى شود و همين فرم تغيير يافته بعدها به عنوان لباس رسمي و اصلی بانوان چين ماندگار مي گردد. از اين رو مسئله پژوهشى حاضر بر اين است که گفتمان‌ها و ايدئولوژي‌هاي انقلابي چگونه خود را با زيان پوشак بيان مى کنند و بدینجهت دو انقلاب بزرگ ايران و چين، که انقلاب ايران بر پايه ايدئولوژي و گفتمان معنوی و انقلاب چين بر اساس ايدئولوژي مادي گرایانه شكل گرفته است مورد واکاوی قرار گيرد. اين دو به لحظه تفاوت‌های عميق در ماهیت و محتوا مى توانند گفتمان‌های متفاوتی را در صورت بخشى بر فرم پوشش نشان دهند.

۲- روش پژوهش

ساختار اين پژوهش از نوع كيفي، ماهيت آن توصيفي-تحليلى و سپس به تطبيق و مقاييسه موضوع پژوهش پرداخته شده است. هدف آن در نهايىت كاربردي مى باشد. برای جمع آوري داده‌ها از روش كتابخانه‌اي و استنادی استفاده شده است . در روش مذکور چه در فضای واقعی و چه در فضای مجازی (اینترنت) انواع روش‌های متن خوانی، تصویر خوانی و استفاده از عکس‌ها، نقشه‌ها، سندخوانی و مدارک و مستندات بهره گرفته شده است.

۳- پيشينه پژوهش

علي محمد حاضري و ابراهيم ايران نژاد در پژوهشی با عنوان انقلاب چين و مقاييسه تطبیقی آن با انقلاب اسلامی ایران در نشریه متنی، به مقاييسه اين دو انقلاب مى پردازد و جنبه‌های اشتراکي و افتراءي اجتماعي را سر لوجه پژوهش خود قرار مى دهند. زندى، متن؛ در پيان نامه‌ی خود با عنوان تاثير تحولات اجتماعي بر پوشاك زنان چين در دوره‌ی چينگ و ايران دوره‌ی صفوی، افشار، زند و قاجار(مطالعه‌ی موردى: پاي پوش زنان ايران) در سال ۱۳۹۵ پاي پوش زنان ايران را مورد بررسى و کندو-کاو قرار داده است. راهمهر، گلناز؛ در پيان نامه‌ی خود با عنوان مطالعه‌ی نفوذ غرب بر شرایط اجتماعية و فرهنگی دوران پهلوی و تاثيرات آن بر تغيير سبک پوشак آن دوران در سال ۱۳۹۲ با اين هدف صورت گرفت که دگرديسي پوشش در اين دوره تحت تاثير چه انگاره‌های اجتماعي قرار دارد و سير تغييرات آن چگونه و تحت تاثير چه عواملی بوده است. اما با توجه به مطالعات صورت گرفته مساله پژوهش حاضر مورد مطالعه قرار نگرفته است.

۴- تحولات پوشش بانوان بعد از انقلاب ۵۷

با پيروزى انقلاب اسلامي در ۲۲ بهمن سال ۱۳۵۷ و تغيير نظام شاهنشاهي به جمهوري اسلامي تغييراتي بسيار مهم در همه ابعاد جامعه اعم از اقتصاد، سياست، فرهنگ و مذهب به وقوع مى پيوندد که تحولات پوششى بخصوص در حوزه‌ی پوشاك بانوان که از مظاهر فرهنگ ايراني محسوب مى شود بسيار مشهود بود.

ISSN: 2645-4475

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

۳۸

پوشش خارج از منزل بانوان در ایران بعد از انقلاب اسلامی که به عنوان لباس اصلی شامل؛ ۱- روسربی و مقتنه، ۲- مانتو (روپوش) ۳- شلوار، ۴- جوراب، ۵- چادر

۱- سر پوش و مقتنه: استفاده از روسربی به طوری که موها و گردن پوشیده باشد. روسربی‌ها اغلب در قطع مربع و مستطیل و در اندازه‌های کوچک و بزرگ و متوسط بود و نیز از جنس کربپ، کربپ ژرژت، ابریشم مصنوعی و در طرح‌های ساده و رنگ‌های تیره و کدر مانند مشکی، سورمه‌ای، آبی تیره و خاکستری بودند و اغلب از روسربی‌های نقش دار و چهار خانه در مکان‌هایی مانند مهمانی و خیابان و خارج از محیط‌های اداری استفاده می‌شد. روسربی‌ها در ابتدا مانند (تصویر ۱) در زیر گلو گره می‌خورد قطع روسربی‌ها به حدی بزرگ بود که سر و گردن بانوی استفاده کننده را کاملاً پوشش دهد. اما بعد از مانند (تصویر ۲) طرفین روسربی در زیر چانه، به روش سنتی سنجاق می‌شدند و مازاد روسربی در جلو بدن و روی سینه رها می‌گردید.

تصویر ۲- سمت چپ: روسربی با سنجاق، بعد از
انقلاب ۵۷، مأخذ: Faradeed.ir

تصویر ۱- سمت راست: روسربی با گره برای زنان، بعد از
انقلاب ۵۷، مأخذ: Faradeed.ir

هم چنین بعد ها قطعه‌ای دیگر با نام مقتنه کامل تر به لحاظ حفظ اصول و قواعد شرعی پوشش محسوب می‌گردید وارد مجموعه‌ی پوشاسک بانوان ایران، بخصوص در بخش‌های اداری و دولتی می‌گردد. مقتنه نیز مانند روسربی‌ها در انواع جنس‌های مختلف متناسب با رنگ مانتو و نیز در انواع فرم‌های مختلف، مانند مدل چانه دار یا بی چانه مورد استفاده قرار می‌گرفت.

۲- مانتو: مانتو راحت و متناسب با شئونات جامعه‌ی اسلامی که دارای آستین و قدی بلند، بسیار گشاد و راحت تا به زانو، که به همراه شلوار پوشیده می‌شد. مانتوهای اولیه در این دهه به صورت جلو باز که به وسیله‌ی دکمه‌های متناسب با مدل و رنگ مانتو به هم آمد و بسته می‌شدند و نیز مدل‌های جلو بسته، آستین بلند با یقه‌ی برگردان و اغلب در رنگ‌های تیره بودند که البته با گذشت زمان انواع مانتوهای مختلف با طرح‌ها و رنگ‌های متنوع تر در دهه‌های بعد به بازار عرضه شدند که بر اساس موقعیت‌های متفاوت و مکان‌های گوناگون از ادارات و مدارس و مکان‌های عمومی گرفته‌تای میهمانی‌ها و مراسم‌های رسمی طراحی می‌شدند. در این دهه رنگ مانتوها اغلب مشکی، قهوه‌ای، بُر، کرم، سورمه‌ای یا خاکستری بودند که به مرور در اواخر همین دهه رنگ‌های دیگر مانند سبز، آبی و... به آنها اضافه شدند. گشادی و تنگی، کوتاهی و بلندی مانتوها بسته به مد روز تغییر می‌یافتد. یقه‌های مانتو‌ها در انواع فرم‌های مختلف بر اساس مدل روز مثلاً یقه‌ی ایستاده که قالبی پوشش دهی بالایی را داشت و یا یقه‌ای برگردانه از طراحی و دوخته می‌شدند. (جدول ۱) نمونه آنالیز مانتو بانوان بعد از انقلاب ۵۷ را نشان می‌دهد.

ذکر این نکته در اینجا خالی از لطف نیست که بدانیم؛ مانتو از زمان پیروزی انقلاب اسلامی تاکنون بسیار مورد استقبال بانوان قرار گرفت و در حقیقت جزء اصلی پوشاسک بانوان ایرانی در اقصی نقاط کشور ثبت و به رسمیت در آمد. دلایل گرایش به چنین پوششی را می‌توان به طور اهم در موارد زیر خلاصه نمود:

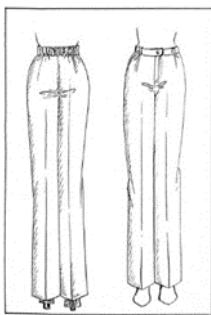
الف- قانون اجباری شدن حجاب بر مذاق بسیاری از بانوان ایرانی سازگار نبود لذا استفاده از مانتو به جای چادر انتخابی مناسب‌تر محسوب می‌گردید.

ب- بسیاری بر این باور بودند که چادر پوششی دست و پاگیر است و بانوانی که بخش اعظم روز را در فضایی خارج از منزل می‌گذرانند انتخاب پوشش مانتو برای آنان راحت تر و قبل قبولتر بود.

ج- تنوع در رنگ و مدل و جنس (زمستانی و تابستانی بودن جنس مانتو‌ها) و عدم تنوع در مدل تا حدودی رنگ چادرها بر طرفداران استفاده از مانتو می‌افزود.

جدول ۱: آنالیز خطی مانتوهای اوایل انقلاب

ه: مانتو پیلی دار گشاد	د: مانتو مدل دار گشاد	ج: مانتو چین دار گشاد	ب: مانتو یقه بسته	الف: مانتو گشاد و بلند

تصویر ۳: نمونه شلوار پارچه ای
متناسب برای مانتو

۳- شلوار: در این دوره شلوار به عنوان جزء لاینفک از پوشش بانوان بخصوص دردواایر دولتی مورد استفاده بانوان قرار گرفت. این شلوارها بسیار ساده و عموماً همنگ و هم جنس مانتوهای دوخته و مورد استفاده‌ی بانوان قرار می‌گرفت. البته بعد از استفاده از شلوارهایی از جنس و رنگ متفاوت نسبت به مانتو نیز مرسوم و رایج گردید.

۴- جوراب: نیز شامل مقررات وضع پوشاش گردید. اما نکته‌ی قابل ذکر در باب استفاده از جوراب، عدم استفاده از جوراب‌های بسیار نازک (شیشه‌ای) در محیط‌های اداری و دواوین دولتی بود. در نتیجه جوراب‌های کاملاً ضخیم چه در محیط‌های اداری و چه خارج از آن و به عنوان استفاده‌ی شخصی مورد اقبال بانوان واقع شد مخصوصاً اگر بانوی در باب استفاده از شلوار دچار معذوریت می‌گردید (دوران بارداری و ....).

۵- چادر: استفاده از چادر همچنان متدالو و رایج بود. این چادرها با فرم چادرهای سنتی به رنگ مشکی و طرح دار و رنگی مورد استفاده قرار می‌گرفت. یکی از انواع چادرهایی که در انقلاب رواج یافت چادر آستین دار بود که جلوی آن بسته بود و سرتاپی بانوان را می‌پوشاند. توضیح این که این فرم چادر که در (تصویر ۵) قابل رویت می‌باشد با وجود بسته بودن جلوی آن به دلیل آزادی دست‌های پوشنده‌ی چادر و راحتی آن به هنگام انجام افعالیت‌های فیزیکی مختلف بسیار مورد توجه قرار گرفت.

تصویر ۴- چادرهای زنان انقلابی و نمونه آنالیز خطی آن.

۵- دلایل تحولات پوششی بانوان بعد از انقلاب ۵۷

تفاوت‌های ساختاری در نوع پوشش بانوان در بعد از انقلاب ۵۷ نسبت به دوره‌ی قبل از انقلاب به دلیل تغییرات گفتمانی بسیار مشهود و آشکار است. این تفاوت‌ها را می‌توانیم به صورت اهم در موارد زیر خلاصه نماییم:

۱- رویکرد سیاسی: تبدیل حکومت شاهنشاهی به جمهوری و نظام اسلامی (تغییر گفتمان و نظام ساختاری کشور) از مهمترین دلایل تغییر پوشش بانوان در بعد از انقلاب اسلامی در بهمن ۵۷ محسوب می‌شود.

۲- رویکرد ایدئولوژیکی: در حکومت اسلامی ایرانی، اساس گفتمان پوشش اسلامی، (شیعه) بر پایه‌ی (عفت) بنا نهاده می‌شود. در حقیقت اساس گفتمان پوشش دینی در بعد از انقلاب ۵۷ ایران در گام اول بر پایه‌ی کنترل امیال درونی و جلوگیری از تن نمایی می‌باشد. این حرکت بر اساس عقل گرایی منطقی بر پایه‌ی کرامت انسانی صورت می‌پذیرد. در

حقیقت هر بانوی اسلام گرای شیعی مذهب بر اساس آموزه‌های دین اسلام می‌داند که ارزش او در حدی فراتر از جسم خاکی و فانی او می‌باشد که بخواهد آن را بی‌چیزی به دیگران عرضه نماید. در این گفتمان عفاف بانوی مسلمان

هم زیستی زیبا برای اندرون اوست و او را از آلودگی ها بر حذر می دارد، و هم حجابی در ظاهر اوست که او را از آلودگی های ظاهری که خود و جامعه اش را می آلاید بر حذر می دارد.

-۳- رویکرد اجتماعی: پس از پیروزی انقلاب و قطعه وابستگی به بیگانگان، تغییر الگو های مصرفی با توجه به دستورات شرعی دین اسلام و برنامه های ایدئولوژیکی از جمله مهمترین رویکردهای اجتماعی در این مقطع تاریخی محسوب می شود. نفی تجمل گرایی، خود نمایی، نفی وابستگی فرهنگی و ..... در زیر مجموعه ای این ره آورد قرار دارند.

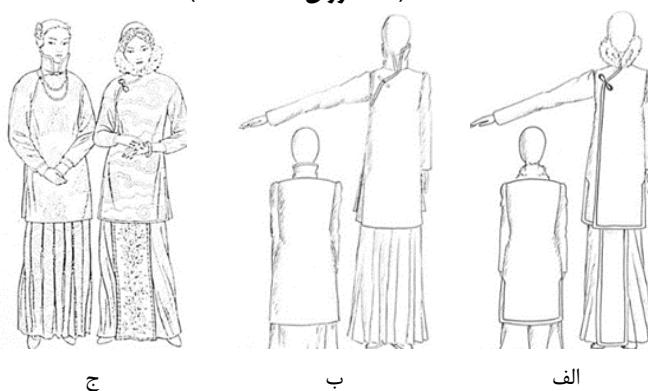
-۴- رویکرد اقتصادی: نفی مصرف گرایی و اسراف بخصوص بعد از جنگ تحملی ایران و عراق از دیگر ره آوردهای پیروزی انقلاب اسلامی و تغییر پوشش بانوان می باشد. در دوره ی پهلوی دوم به دلایل متعدد که پیش تر ارائه گردید مد و مدد گرایی از مشغله های مهم فکری بانوان محسوب می گردید و به دلیل عدم استفاده از حجاب در بخش اعظم جامعه بخصوص در بین کارمندان و کارکنان دولتی و یا خصوصی به روز بودن بانوان لازمه ی زندگی اجتماعی آنان محسوب می گردید که در نتیجه هزینه های فراوانی را برای بانوان به دلیل حضور مستمر در اجتماع چه به لحاظ بار زمانی و چه به لحاظ بار مالی به همراه داشت. بعد از پیروزی انقلاب و بر اساس فرامین دین اسلام که بخصوص بانوان را به ساده پوشی دعوت می نمود می توانست دارای جنبه های اقتصادی بسیار وسیعی در بعد خرد و کلان به همراه داشته باشد بخصوص بعد از جنگ تحملی ایران و عراق حفظ و ضعیت اقتصادی از همیت ویژه و ارزش ای برخوردار بود.

۱- جمهوری خلق چین

بعد از سال ۱۹۱۱ و سقوط امپراتوری چینگ و در جریان حرکت ها و جنبش های انقلابی تا سال ۱۹۴۹ و تاسیس جمهوری خلق چین تغییراتی در پوشش بانوان چین وجود آمد. ابتدایی ترین و ساده ترین حرکت در تغییرات اولیه پوشش بانوان توجه به سادگی و کارآمدی لباس ها بود. در حقیقت این عمل یک حرکت افراطی برای کنار گذاشتن طرح های سنتی لباس های چینی بود. براساس بررسی مدارک و تصاویر برگای مانده از دوران بعد از سقوط سلسه چینگ شاید بتوان جهش های تغییراتی پوشش بانوان را در این مقطع زمانی به دو بخش مهم تقسیم بندی نماییم. همان طور که پیش تر گفته شد اساس تغییرات پوشش در این دوره بر پایه ساده سازی و بی پیرایگی و نیز کار آمدی پوشش بنا نهاده شد، اما در واقعیت با این اصل مواجه هستیم که، از سال ۱۹۱۱ تا ۱۹۴۹ که به طور رسمی انقلاب چین به پیروزی کامل دست می یابد دو گروه تغییرات را در پوشش بانوان چین مشاهده می نماییم: در گروه اول با تغییراتی بسیار سطحی نسبت به دوره قبل مواجه می شویم. در حقیقت این تغییرات بسیار ابتدایی و اندک نسبت به سیستم پوششی بانوان طبقه متوسط و اشراف چین در قبل از انقلاب ۱۹۱۱ می باشد. اما هرقدر که جریان جنبش به پاخاسته توسط توده های رنج کشیده جامعه با هدایت رهبران این جنبش پیش می رود، تغییرات پوشش به لحاظ اصل توجه به ساده گرایی در آنها محسوس تر و عمیق تر به نظر می رسد که البته خود دارای دلایل متعدد می باشد.

۶- تحولات پوشش بانوان

۱- تونیک های تنگ و بلند با چاک بغل و دکمه های ساده ی دست ساز جایگزین ردهای بلند و فاخر دوره قبل گردید. در زیر تونیک ازدامن های بلند که گاه به صورت ساده و گاه بصورت پیلی دار بود بهره می جستند، برای تزیین لباس از خر استفاده می شد و اما همچون گذشته سریند ابریشمین با قیطان طلا و جواهرات و قطعات گلدوزی زینت بخش بانوان چینی بود.

۲- استفاده از ردهای ساده و بلند که مملو از نقش نمادین و سنتی بود نیز در بین بانوان چینی مرسوم بود. برای تزیین این ردهای بلند از نواری بهره می جستند که گل هایی با نخ ابریشمین نقره ای و طلایی بر روی آن گلدوزی شده بود. نکته مهم در اینجا ساده بودن خود بانوان به لحاظ آرایش موى سر و چهره آنان می باشد همچنان که در تصاویر نیز قابل رویت است استفاده از کلاه در این دوره منسخ می گردد. تصاویر زیر آنالیزی خطی از نمونه های این پوشش را نمایش می دهد. (تصویر ۵ و ۶)

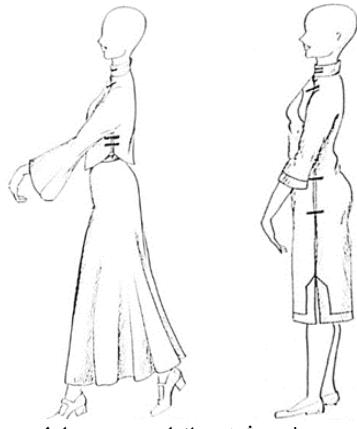
تصویر ۷- پوشش بانوان، دوره ای اول
جمهوری، مأخذ: (کلاهدوزان، ۱۳۸۷: ۵۴)

تصویر ۵ و ۶- پوشش بانوان، دوره ای اول جمهوری، مأخذ:
(کلاهدوزان، ۱۳۸۷: ۵۳)

۴- در گام های بعدی لباس ها به فرم تنگ تر و کوتاه تر، تا حدود زانو تغییر شکل یافتنند. البته این تغییرات بیانگر تاثیر مدل های غربی بر لباس بانوان این دوره می باشد. این فرم لباس معروف به مدل (چونگ سام) یا (چی بو) بود. دکمه های لباس دست ساز بودند و گل های روی لباس با نخ های طلایی و رنگی گلدوزی می شدند. (تصویر ۸) نمونه ای از این فرم پوششی را نمایش می دهد.

۳- پندریج لباس ها کوتاه و تنگ شدند، این تغییرات بطنی خود نشانی از تمایل بانوان به سوی سادگاری و نفوذ جنبش انقلابی در بین تمام افشار جامعه بود. آستین بلوزها هم چون قد آنها به کوتاهی گردید. اما هم چنان از نخ های طلایی و نقره ای در گلدوزی ها استفاده می شد. تصویر ۶ نمونه ای از این فرم پوششی را نمایش می دهد.

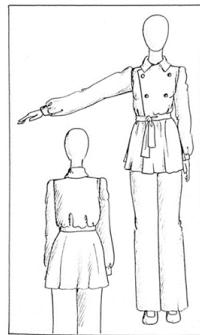
تصویر ۸- پوشش بانوان، دوره ای اول
جمهوری، مأخذ: (کلاهدوزان، ۱۳۸۷: ۵۵)

۷- تحولات لباس توده مردم چین

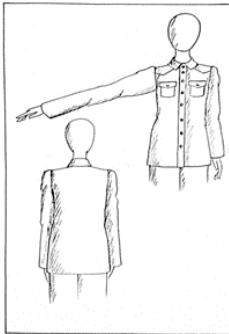
در حقیقت این انقلاب جنبش توده ای ملتی آرمان گرا بود که مصمم به کسب برابری واقعی بودند. این تغییرات در نظام جامعه و حرکت به سوی جامعه ای بی طبقه و ساده سازی به غیر از ابعاد سیاسی در ابعاد فرهنگی و اقتصادی نیز تأثیرات عمیقی داشت. جنگ داخلی، حمله ژاپنی ها، قحطی و فقر و متابفانه اشتباہ ماؤ جهت جهانی سازی جنبش کمونیستی، فقر و کشتار و نابسامانی های بسیاری را به همراه داشت. اما با وجود تمام این نابسامانی ها توده های رنجبر و در این میان بانوان، در این جامعه نوین ارزش و اعتباری می باشند که پیش تر چینی حسی را از انسان بودن خود تجربه نکرده بودند. فرهنگ غنی چین دستخوش تغییراتی می شود که اساس آن از بطن جامعه متحول شده چین گرفته شده بود که یکی از قوی ترین مظاهر آن یعنی پوشش را نیز متحول ساخت. "نیم تنه معمولی اعضاي حزب" ، این پوششی بود که تمام مردان و بانوان چینی که خود را در شروع، اوج گیری و پیروزی انقلاب سهیم می دانستند به تن می -کردند. حتی بعدها، جوانان چینی که در اوج مبارزات کمونیست ها حتی به دنیا نیامده بودند نیز این لباس را به عنوان پوشش رسمی خود پذیرفته بودند.

۸- فرم پوشش بانوان جمهوری خلق چین

ساختمار اصلی پوشش بانوان بر پایه ای پوشش بانوان مبارز چینی بنیاد نهاده شد. این بانوان که هم زنانی مبارز در بیرون از فضای خانه و هم یک زن خانه دار در کاشانه ای خود بودند، به واسطه ای نوع کار، سطح طبقاتی زندگی و نیز فعالیت های مبارزاتی و نوع تفکرات؛ سبکی بسیار ساده ای را در پوشش خود برگزیدند که اساسا از ساختار پوشش مردان سرچشمه می گرفت.

تصویر ۹- پوشش بانوان انقلابی و آنالیز خطی، دوره ای انقلاب،
مأخذ: www.cpcnews.cn

تصویر ۱۰- پوشش همسر مائو، دوره ای انقلاب،
مأخذ: www.cpcnews.cn

تصویر ۱۱- کت افسران ارتش چینی، مأخذ: Mashreghne

تصویر ۱۲: منسوجات ساده در دامن و لباس بانوان چینی، دوره ای انقلاب، مأخذ: www.cpcnews.cn

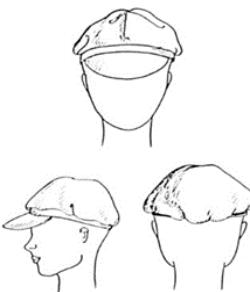
این سیک پوشش در بین تمامی بانوانی که در راه رسیدن به آرمان های خود مبارزه را برگزیده بودند یکسان و همانند بود. بانوی که در صدر این مبارزات قرار داشت (همسر مائو تسه تونگ رهبر انقلاب چین) در کنار بانوی که در پایین ترین سطح جامعه برای رسیدن به غایت آرزویش در مبارزه علیه ظلم بود، همه و همه در یک سطح، پوشش خود را بر می گزیدند. (تصویر ۱۰) نمونه ای از این پوشش را بر تن همسر مائو (رهبر جنبش خلق چین) نمایش می دهد. می توان اهم پوشش بانوان را در این دوره به ترتیب زیر عنوان نماییم:

۱- کت یا نیم تن: این لباس که پوششی بسیار ساده و در نوع خود بسیار کار آمد بود غالبا از جنس کتان تهیه می گردید. بانوان چینی مبارز، به طور معمول تونیک های بلندی به تن می کردند که بسیار شبیه کت افسران ارتش بود. (تصویر ۱۱) نمونه ای از کت افسران ارتش را در دوره ای انقلاب چین نمایش می دهد. این نیم تن ها دارای قدری بلند بود به گونه ای که معمولاً تا زیر باسن فرد پوشنده را پوشش می داد. آستین های لباس بلند و شمشیری طراحی شده بود. یقه های کت یا همان تنیک های بلند در مدل های بسیار ساده طراحی می گردید؛ این یقه ها گاهها یک یقه ی ایستاده (دپیلات) یا دارای برگردانی ساده در فرم های مختلف (یقه ی شکاری یا ب.ب.) با دکمه هایی دست ساز که یا در یک ردیف و یا در دو ردیف به روی هم آمده و بسته می شد. معمولاً بر روی سینه ای نیم تن ها همانند کت افسران ارتش جیب هایی تعییه می گردید که دارای در پوش بودند.

۲- شلوار: بانوان چینی شلواری راحتی و فراخ بر تن می نمودند که حرکت آنها را به هنگام فعالیت های روزمره آسان تر می نمود و بسیار راحت و کار آمد می نمود در مقایسه با پوشش بسیار سنگین و دست و پاگیر دوره ای قبل (امپراطوری چینگ). در کنار استفاده از شلوار که معمولاً بسیار ساده و اصولاً همنگ و هم جنس نیم تن ها دوخته می شد دامن تیز در بین این بانوان مرسوم بود، اما دامن هایی بسیار ساده که هیچ شباهتی به فرم دامن های قبلی نداشت. نکته ای در اینجا تذکر کش خالی از لطف نیست سادگی منسوجات بافته شده ای است که مورد استفاده بانوان قرار می گرفت. (تصویر ۱۲) به نمونه ای از این تن پوش (دامن) با بالاتنهای بسیار ساده اشاره می نماید.

تصویر ۱۳: کلاه، مائو، رهبر جمهوری چین، مأخذ: Mashreghnews. Ir

در میان دانشجویان و دانش آموزان چینی نیز همین روال پوششی ادامه داشت. حتی در انقلاب فرهنگی دانشجویان و دانش آموزان که گارد سرخ مائو را تشکیل دادند همان هایی که هرگز در دوران سخت انقلاب حضور نداشتند و از راهپیمایی طولانی تنها داستان هایی را شنیده بودند، نیز همان پوشش ویژه انقلابیون چین را به عنوان لباس اصلی و رسمی خویش برگزیدند: کلاه هایی تخت و گرد با لبه هایی کوتاه شبیه کلاه مائو، پیراهن هایی با یقه برگردان (یقه ب.ب)، تونیک های بلند ساده با جیب هایی بروی سینه و دو جیب در پایین تونیک با در جیبی که به وسیله دکمه به روی لباس باز و بسته می شد. به دور گردن خود از شال گردن های قرمز رنگ استفاده می کردند، که ویژه گارد سرخ مائو محسوب می شد. بر روی بازو هایشان نیز از بازو بندهای قرمز نگ رهه مر، حستند.

تصویر ۱۴- پوشش دانشجویان گارد سرخ، مأخذ: Faradeed.ir

۸- دلایل تحولات پوششی بانوان بعد از انقلاب کمونیستی چین

مهتمترین دستاوردهای انقلاب مردمی و کمونیستی چن و یا به عبارت بهتر مهتمترین دلایل انقلاب چن را می توان به صورت اینه در موارد زیر خلاصه نمود:

۱- رویکرد سیاسی: حذف نظام طبقاتی حاکم بر اجتماع چین و توجه به اصل حاکمیت مردم (مردم سالاری) یکی از مهم ترین و اصلی ترین دلایل به وجود پیوستن انقلاب چین بود. اعتراض به وضعیت نظام حاکم بر اجتماع (نظم فئodalی) که منجر به ظلم و ستم فراوان به کشاورزان می شد از دلایل متعدد این انقلاب مردمی محسوب می گردد. با وجود این انقلاب همانگونه که پیشتر مطرح گردید نظام طبقاتی حذف و اصل حاکمیت مردم که از اصلی ترین اصول انقلاب مردمی چین بوده است (سه اصل مهم دکتر سون یات سن) جایگزین آن می گردد. از دیگر دلایل وقوع انقلاب چین وضعیت نابهنجار داخلی، وقوع جنگ ژاپن با چین اوضاع داخلی، کشور را تضعیف نموده و شرایط تعییر نظام را مهیا نموده بود.

- رویکرد اقتصادی: از اصلی ترین و مهم دستاوردهای ایدئولوژی کمونیستی، (حذف نظام سرمایه داری) و تقسیم ثروت های الهی در بین تمام مردم جامعه می باشد. همانگونه که پیش تر نیز مطرح گردید، نظام حاکم بر اجتماع چنین نظامی فودالی بود و اقتصاد آن متنکی به کشاورزی و زمین داران برای تضمین مالکیت خود و دریافت حقوق خود به دستگاه دولتی وابسطه بودند. همین امر موجب فشار زیاد بر کشاورزان و تضعیف حقوق آنان و نیز اجاد فاصله‌ی طبقاتی فاحش و نیز ایجاد نظام سرمایه داری می گردید. از طرف دیگر اوضاع نا بسامان کشور بعد از سقوط امپراطوری چنگ های داخلی و خارجی (ژاپن) شرایط اقتصادی نامساعدی، باعث قش ضعف جامعه به وحدت آمده و کشته را به منزه، باعث انقلاب کشانده بود.

۳- رویکرد اجتماعی: یکی از مهم ترین رویکردهای انقلاب چین بر پایه‌ی ایدئولوژی کمونیستی که دستاوردهای بسیار مهم در غالب کشور هایی است که دارای تفکرات و ایدئولوژی کمونیستی می باشند اصل مهم ((خود کفایی)) می باشد. در حقیقت بعد از انقلاب چین توانست با قدرتی فراوان غذای یک پنجم ملت خود را از فقط ده درصد زمین های کشاورزی به دست آورد و این همان خود کفایی بود که کمون ها بدان معتقد بودند. و به واقع این کشور یک میلیارد و سیصد میلیون نفری همچنان باور دارد که برای جلوگیری از گرسنگی باید حداقل سهم اعظم غذای اساسی خود را در داخل تولید کند تا متکی به بازارهای غیرقابل پیش بینی بیں الملل، نشود.

این خود کفایی که همانگونه که عنوان نمودیم از مهم ترین اصول کاربردی و هدف های عالیه ی کمون ها محسوب می شد و نیز می شود در تمام ابعاد و اصول و قواعد زندگی اجتماعی و سیاسی آنان تاثیر گذار و به خوبی نمایان و هویدا بود. نفی سنت های گذشته و پرهیز از تجمل و توجه به اصل ساده گرایی و ساده زیستی از دیگر پامد های رویکرد اجتماعی انقلاب چین محسوب می گردد. با توجه به تمامی توضیحات راهه شده در باب پوشش بانوان در دو دوره ی قبل و بعد از انقلاب چین اساس تفاوت های پوششی بانوان را به شرح زیر خلاصه نماییم:

۱- از بین رفتن نظام طبقاتی که به صورت آشکار در تن پوش بانوان قابل رویت بود، از آن جمله می توان به نقش منسوج، طرح و مدل لباس، جنس لباس و حتی رنگ لباس ها اشاره نمود. یک بانوی کشاورز چینی نه می توانست مانند اشرف لباس پوشد و نه فرم ساختاری زندگی او اجازه ی چنین کاری را به وی می داد. او آموخته بود که بهترین ها برای بالاترین زنان جامعه می باشد.

۲- بعد از انقلاب، ساده بودن لباس ها، اصلی بسیار مهم در طراحی البسه محسوب گردید. پرهیز از هرگونه تجمل، که نشانی آشکار از تفاوت های فاحش طبقاتی محسوب گردد در اولویت قرار گرفت. اما نکته ی بسیار مهم در مورد پوشش بانوان چینی در قبل و بعد از انقلاب ۱۹۴۹ که بسیار مشهود و قابل لمس می باشد اشاره به این نکته ی مهم است که، او؛ اگر چه چینیان ملتی بودند که هرگز ابعاد معنوی زندگی اجتماعی آنان شاخص و پر رنگ نبود، اما همواره از پوششی کامل برخوردار بوده اند بدون اینکه بخش یا بخش -هایی از بدن یک بانو قابل رویت باشد غیر از سر و گردن آنان.

۳- توجه به اصل کار آمدی پوشش برای بانوان که غالباً از اقتدار فقیر و زحمت کش جامعه محسوب می گردیدن. یعنی در حقیقت لباسی که بتواند به کارهای مهم و اساسی زندگی اش بپردازد، پارچه ی آن با نازلترین قیمت تهیه شود و خود به راحتی از عهده ی دوختن آن برآید، دست و پا گیر نبوده و تمام زندگی روزمره ی او در راحتی آن لباس خلاصه شود. ضرورت حضور در عرصه انقلاب نیز از جمله مواردی بود که ساده پوششی را در سرلوحه ی امور قرار می داد.

جدول ۳: مقایسه تطبیقی تحولات پوششی بانوان در بعد از انقلاب اسلامی ایران و کمونیستی چین

ردیف	حکومت	گفتمان	نقاط مشترک	تفاوت ها	برجسته ترین متن
جمهوری اسلامی ایران	اسلامی	دینی	تن پوشی بدون تمایل به نمایش تن	انتخاب پوشش با حفظ شئونات مذهبی و رعایت کامل حجاب با توجه به آموزه های دینی و شرعی	داشتن عفت قاعده کی اصلی گفتمان اسلامی
جمهوری خلق چین	کمونیستی	کمونیستی (مادی گرایانه)	تن پوششی (ساده) بدون گرایش های تن نمایی و اصل سادگی و کارکردگرا	پوششی ملی - میهنی با توجه به معیارهای جامعه و تفکرات چینی - کمونیستی	حذف نظام طبقاتی - خودکفایی - حذف نظام سرمایه داری. برابری پوشش

با توجه به جدول ارائه شده می توان اهم موارد قابل قیاس در باب تحولات پوششی بانوان در بعد از انقلاب ۵۷ ایران و ۴۹ چین را به شرح زیر ارائه داد:

۱- مقایسه ایدئولوژیکی: در ایران، با توجه به معیارهای مذهبی و عقیدتی و البته سنتی پوشش بانوان باید کامل و به اصطلاح دارای حجاب کامل اسلامی باشند. در چین، با توجه به ویژگی های ایدئولوژیکی خاص (تفکرات کمونیستی چینی) پوشش کامل با توجه به معیارهای میهنی برگزیده شده و هرگز مبانی عقیدتی به منظور حفظ حجاب کامل برای بانوان مطرح نبوده است.

۲- مقایسه سیاسی: در ایران، رعایت حجاب اسلامی توسط بانوان ایران در جریان وقوع انقلاب حرکتی انتقادی- انقلابی نسبت به جریان حاکم بر اجتماع محسوب می گردید و در پی پیروزی انقلاب نیز به عنوان یکی از اصلی ترین خواسته های بانوان مسلمان و بعض اتفاقاً مطرح و اجرای آن قطعی و در سر لوحه ی برنامه های دولت قرار گرفت. در چین، تغییر ساختار پوشش بانوان اعتراض به نظام طبقاتی حاکم بر اجتماع چین و نیز تقسیم تمامی ارزش ها و نعمت ها در بین تمام اقوام جامعه به میزان مساوی بوده است.

۳- مقایسه اقتصادی: در ایران، استفاده از پوشش ملی و ساده ی ایرانی اسلامی به منظور حفظ ارزش های اسلامی و نیز قطع وابستگی به کشورهای اروپایی که می توانست استقلال فرهنگی را نیز با خود به ارمغان بیاورد و نیز هزینه های گزارف مدد و مدد گرایی را کاهش دهد از پیامد های انقلاب ۵۷ محسوب می شود. در چین، خود کفایی و استقلال اقتصادی از مهم ترین برنامه های تفکرات کمون های مبارز محسوب می گردید که علی رغم اشتباہات گسترده، بعد ها توانستند به این هدف بزرگ که از مهم ترین دستاوردهای انقلاب بود دست یابند.

منابع

۱. رمضانی، رضا، (۱۳۸۶). حجاب در ایران(بررسی حجاب در ایران از سالهای آخر حکومت پهلوی دوم تا پایان جنگ تحملی)،
بانوان شیعه شماره ۱۱.
۲. کلاهدوزان، صفیه، (۱۳۸۷). پوشاسک در گذر زمان، نشر شارق، تهران.
3. Mashregh news
4. Fardeed.ir
5. www. Cpc news .cn

لار زینج، شماره ۱ (پیاپی: ۹)، بهار ۱۴۰۰، جلد یک

علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی
فصلنامه مطالعات کاربردی در

ISSN: 2645-4475